

prima instanță: Judecătoria Edineț, sediul Central (jud: Gh. Bîrsan)
instanța de apel: Curtea de Apel Bălți (jud: S. Procopciuc, N. Chircu, E. Grumeza)

DECIZIE

21 decembrie 2022

mun. Chișinău

Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ
al Curții Supreme de Justiție,

în componența:

Președintele ședinței, judecătorul
judecătorii

Svetlana Filincova
Maria Ghervas
Dumitru Mardari
Victor Burduh
Galina Stratulat

examinând recursurile declarate de Anna Statnaia, reprezentată de avocatul Dragoș Chetraru, și de Alla Burlaca, reprezentată de avocatul Vasile Istratii,

în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Alla Burlaca împotriva Annei Statnaia, Olgăi Popova și lui Alexandr Lunga, intervenient accesoriu Aliona Guzun cu privire la constatarea nulității actelor juridice, încasarea în mod solidar a prejudiciului material și moral, și cheltuielilor de judecată, împotriva deciziei din 24 mai 2022 a Curții de Apel Bălți,

c o n s t a t ă :

La 06 decembrie 2019, Alla Burlaca a depus cerere de chemare în judecată împotriva Annei Statnaia, Olgăi Popova și lui Alexandr Lunga cu privire la constatarea nulității actelor juridice, încasarea în mod solidar a prejudiciului material și moral, și cheltuielilor de judecată.

În motivarea acțiunii a indicat că a locuit împreună cu mama sa, Maria Burlaca și cu fiica Anna, în or. Briceni, str. XXXXX, ap. 13.

A specificat că în căutarea unui loc de muncă mai bine plătit, a fost nevoită să meargă la muncă peste hotarele R. Moldova și anume în Federația Rusă.

În perioada când ea se afla peste hotare, la începutul anului 2014, fiica sa Anna Statnaia s-a adresat cu o cerere privind declararea persoanei decedate.

Prin hotărârea din 04 februarie 2014 a Judecătoriei Briceni cererea a fost admisă și ca urmare Alla Burlaca a fost declarată decedată.

Reclamanta a mai indicat că, ulterior, având un comportament dolosiv și viclean, la 12 septembrie 2014, fiica sa, a încheiat un contract de vânzare-cumpărare cu Olga Popova și Alexandr Lunga, care a avut ca obiect apartamentul care îi aparținea reclamantei cu drept de proprietate și în care a locuit, situat în or. Briceni, str. XXXXX, ap. 13.

Revenind în țară, a aflat despre hotărârea din 04 februarie 2014 a Judecătoriei Briceni prin care a fost declarată decedată și a depus în instanța de judecată o cerere de chemare în judecată privind anularea hotărârii judecătorești.

Prin hotărârea din 12 septembrie 2019 a Judecătoriei Edineț, sediu Briceni cererea a fost admisă, iar hotărârea din 04 februarie 2014 a Judecătoriei Briceni a

fost anulată, copia hotărârii fiind remisă Serviciului Stare Civilă Briceni pentru anularea înregistrării decesului în Registrul actelor de stare civilă.

Ca urmare, reclamanta a considerat că contractul de vânzare-cumpărare nr. 6973 din 12 septembrie 2014 încheiat între fiica sa, Anna Statnaia, ca vânzător, și Olga Popova, ca cumpărători, urmează a fi declarat nul de către instanța de judecată, deoarece fiica împreună cu ginerele său, Alexandr Statnîi, prin comportament dolosiv și cu rea-credință au înaintat în instanța de judecată acțiunea de declarare a ei ca persoană decedată, obținând ulterior certificatul de moștenitor legal și au înstrăinat apartamentul în care a locuit, deși, în această perioadă ea comunica cu ei și fiica sa cunoștea despre locul aflării sale în Federația Rusă.

Obținând prin comportament viclean dreptul de proprietate asupra întregului apartament, fiica sa l-a înstrăinat, lipsind-o astfel de locuință la întoarcerea în Republica Moldova.

Despre faptul că cumpărătorii Olga Popova și Alexandr Lunga au fost de bună-credință sau de rea-credință la încheierea contractului de vânzare-cumpărare, urmează a fi stabilit în instanța de judecată, însă cert este faptul că contractul de vânzare-cumpărare nr. 6973 din 12 septembrie 2014 urmează a fi declarat nul, iar fiecare parte trebuie să restituie tot ceea ce a primit în baza actului juridic nul.

Totodată, reclamanta a reținut că în rezultatul acțiunilor ilegale i-a fost cauzat un prejudiciu moral exprimat prin suferințele psihice, starea de rușine, umilință, frustrare, pe care îl apreciază în sumă de 50 000 de lei. Mai mult, pentru apărarea drepturilor și intereselor sale legitime a fost nevoită să-și angajeze un avocat căruia i-a achitat plata pentru asistenta juridică în sumă de 4 000 de lei.

Reclamanta a solicitat a declara nul contractul vânzare-cumpărare nr. 6973 din 12 septembrie 2014 încheiat între Anna Statnaia, ca vânzător, și Olga Popova, ca cumpărător, care a avut ca obiect apartamentul nr. 13, cu nr. cadastral XXXXX.225.02.013, situat în or. Briceni, str. XXXXX, a încasa de la pârâți în mod solidar, prejudiciu moral în sumă de 50 000 de lei și cheltuielile de asistență juridică în sumă de 4 000 de lei.

Ulterior, la 03 martie 2021, Alla Burlaca a depus cerere de completare a acțiunii împotriva Annei Statnaia, Olgăi Popova și lui Alexandr Lunga, intervenient accesoriu notarul Aliona Guzun, prin care a solicitat a anula certificatul de moștenitor înregistrat cu nr. 6845 din 09 septembrie 2014 și certificatul de moștenitor înregistrat cu nr. 6846 din 08 septembrie 2015; a încasa de la pârâții în mod solidar suma de 13 600 de lei cu titlu de cheltuieli suportate pentru chirie; a încasa taxa de stata în mărime de 408 lei.

În motivarea acțiunii de completare a invocat suplimentar că la data de 21 decembrie 2020, a depus la notarul Aliona Guzun o cerere prin care a solicitat retragerea certificatului de moștenitor nr. 6845 din 08 septembrie 2014 și certificatului de moștenitor nr. 6846 din 08 septembrie 2014 în temeiul art. 2558 alin. (2) Cod civil, cu dispunerea reluării procedurii succesoriale. Prin răspunsul nr. 97 din 24 februarie 2021 reclamanta a fost informată că certificatele de moștenitor menționate nu pot fi retrase deoarece legea civilă nu are caracter retroactiv.

Prin încheierea din 03 martie 2021 a Judecătoriei Edineț, sediul Central în proces a fost atras în calitate de intervenient accesoriu notarul Aliona Guzun.

Prin hotărârea din 07 septembrie 2021 a Judecătoriei Edineț, sediul Central acțiunea înaintată de Alla Burlaca s-a admis parțial. S-a declarat ca lovit de nulitate absolută contractul de vânzare-cumpărare a apartamentului nr. 13, din or. Briceni,

str. XXXXX, cu nr. cadastral XXXXX.225.02.013, încheiat la 12 septembrie 2014 între Anna Statnaia, ca vânzător, Olga Popova, ca cumpărător, autentificat notarial sub nr. 6973, aducând părțile în pozițiile inițiale. S-a încasat în mod solidar de la Anna Statnaia, Olga Popova și Alexandr Lunga în beneficiul Allei Burlaca cheltuieli de judecată în sumă totală de 4 100 de lei. În rest, cerințele s-au respins ca neîntemeiate.

Invocând netemeinicia hotărârii primei instanțe, Alexandr Lunga și Olga Popova au contestat actul judecătoresc menționat cu apel, solicitând admiterea apelului, casarea parțială a acesteia cu emiterea unei noi decizii de respingere a acțiunii.

La 14 septembrie 2021, Anna Statnaia, reprezentată de avocatul Dragoș Chetraru, a declarat apel, solicitând admiterea apelului, casarea hotărârii cu emiterea unei noi hotărâri prin care să fie respinsă acțiunea înaintată de Alla Burlaca.

La 06 octombrie 2021, Alla Burlaca prin intermediul reprezentantului său, avocatul Vasile Istratii, a declarat apel, solicitând admiterea apelului, casarea parțială a hotărârii din 07 septembrie 2021 în latura respingerii pretențiilor. Totodată a solicitat scutirea de la plata taxei de stat.

Prin decizia din 24 mai 2022 a Curții de Apel Bălți s-au admis apelurile declarate de Alla Burlaca, Anna Statnaia, Olga Popova și Alexandr Lunga. S-a casat integral hotărârea din 07 septembrie 2021 a Judecătoriei Edineț, sediul Central și s-a emis o hotărâre nouă după cum urmează: s-a admis în parte cererea de chemare în judecată depusă de Alla Burlaca împotriva Annei Statnaia, Olgăi Popova și lui Alexandr Lunga, intervenient accesoriu Aliona Guzun cu privire la anularea certificatelor de moștenitor; constatarea nulității contractului de vânzare-cumpărare; încasarea în mod solidar a prejudiciului material, moral și cheltuielilor de judecată. S-au anulat certificatele de moștenitor nr. 6845 și nr. 6846 din 08 septembrie 2014 eliberate de notarul public Guzun Aliona pe numele Annei Statnaia. S-a încasat de la Anna Statnaia în beneficiul Allei Burlaca cheltuielile de judecată în cuantum de 1 350 de lei. În rest acțiunea formulată de Alla Burlaca s-a respins ca fiind neîntemeiată.

Pentru a decide astfel, Colegiul a reținut că conform certificatului din Registrul bunurilor imobile, la 10 decembrie 2002 proprietari ai bunului imobil - apartamentul nr. 13 din or. Briceni, str. XXXXX, nr. cadastral XXXXX.225.02013, au fost înregistrate 3 persoane: Maria Burlaca, Anna Statnaia și Alla Burlaca, cu cota-parte a câte 1.0 din apartament (f.d. 5, Vol. I) fiind coproprietari devălmași.

Conform certificatelor cu privire la dreptul de proprietate asupra cotei-părți din proprietatea comună în devălmășie nr. 6843 și 6844 din 08 septembrie 2014 se atestă că, Anna Statnaia, Alla Burlaca și Maria Burlaca erau coproprietari ai bunul proprietate comună pe cote-părți - apartamentul nr. 13 din or. Briceni, str. XXXXX, nr. cadastral XXXXX.225.02.013, revenindu-le a câte 1/3 cotă-parte, fiecărei (f.d. 115-116, Vol. II).

Conform certificatului de deces nr. DC-V 0107861 din 11 ianuarie 2022, Maria Burlaca a decedat la data de 10 ianuarie 2002 (f.d. 119, Vol. II).

Prin hotărârea din 04 februarie 2014 a Judecătoriei Briceni Alla Burlaca a fost declarată decedată, fiind considerată ziua decesului, ziua la care hotărârea judecătorească privind declararea decesului a rămas definitivă (f.d. 6, Vol. I).

Conform certificatului de deces eliberat la 11 martie 2014 (în prezent anulat) s-a înregistrat data decesului Allei Burlaca ca fiind 06 martie 2014.

Prin hotărârea din 08 mai 2014 a Judecătoriei Briceni s-a constatat faptul acceptării de către Alla Burlaca a succesiunii deschise după decesul mamei sale - Maria Burlaca, formată din 1/3 cotă-parte din apartamentul nr. 14 din or. Briceni, str. XXXXX, nr. cadastral XXXXX.225.02.013. Totodată s-a constatat faptul acceptării de către Anna Statnaia a succesiunii după decesul mamei Alla Burlaca, formată din 1/3 cota-parte din apartamentul nr. 14 din or. Briceni, str. XXXXX, nr. cadastral XXXXX.225.02.013 (f.d. 127, Vol. II).

Ca urmare, la data 08 septembrie 2014, notarul public Aliona Guzun a eliberat certificatele de moștenitor legal, înregistrate cu nr. 6846 și nr. 6845, prin care a atestat că moștenitor al averii Allei Burlaca, decedată la 06 martie 2014, este fiica Anna Statnaia, iar bunurile succesoriale pentru care s-a eliberat certificatul dat, constituie din 1/3 cotă-parte din imobilul situat în or. Briceni, str. XXXXX, ap. 13, în total 2/3 cote-părți (f.d. 113-114, Vol. II).

Prin hotărârea din 12 septembrie 2019 a Judecătoriei Edineț, sediul Briceni s-a anulat hotărârea din 04 februarie 2014 a Judecătoriei Briceni prin care Alla Burlaca a fost declarată decedată (f.d. 8, Vol. I).

Colegiul analizând pretenția Allei Burlaca privind anularea certificatelor de moștenitor, a concluzionat în sensul admiterii acesteia, reținând prevederile art. 218 alin. (1) Cod civil (în vigoare la data constituirii situației juridice), reiterând că la caz nu se neagă faptul că la momentul eliberării certificatelor de moștenitor contestate nu au fost încălcate normele de drept înserate în Codul civil și Legea cu privire la notariat, însă la caz a avut loc o eroare de fapt - decesul reclamantei care a produs efecte juridice.

Reținând prevederile art. 207, 227 alin. (1) și (2) Cod civil, Colegiul a învederat că eroarea de fapt este falsă reprezentare a unei situații factice la încheierea actului juridic (care privește obiectul actului, valoarea, cocontractantul).

Astfel, odată ce hotărârea din 04 februarie 2014 a Judecătoriei Briceni care a servit temei de înregistrare a decesului Allei Burlaca, care la rândul său a servit temei de eliberare a certificatelor de moștenitor de notarul public Aliona Guzun pe numele Annei Statnaia, a fost anulată, ca urmare a faptului apariției Allei Burlaca declarată decedată, Colegiul a reținut faptul că certificatele de moștenitor valabil încheiate sunt lipsite de orice efecte datorită intervenirii unei împrejurări - apariția persoanei declarate decedate, ulterioare încheierii sale și care este independentă de voința autorului actului juridic, la caz a încetat motivul care le-a determinat, adică decesul.

Colegiul a concluzionat că certificatele de moștenitor nr. 6845 și nr. 6846 din 08 septembrie 2014 eliberate de notarul public Aliona Guzun pe numele Annei Statnaia urmează a fi anulate, fiind lovite de nulitatea relativă încheiate în baza unei erori, or, în situația dacă autorul, notarul știa despre faptul că Alla Burlaca e în viață, nu deschidea dosar succesoral și nu elibera certificatele de moștenitor.

La caz, având în vedere faptul că Alla Burlaca n-a invocat temeiul de drept, reținând în acțiunea sa numai temeiul de fapt a nulității certificatelor de moștenitor, Colegiul a reținut că la caz, nu se constată existența dolului (art. 228 Cod civil) la întocmirea certificatelor de moștenitor, deoarece nu s-a confirmat că beneficiarul succesiunii Anna Statnaia cunoștea despre faptul că Alla Burlaca era în viață.

Colegiul civil menționează că, atât în instanța de fond, cât și în instanța de apel nu s-a confirmat prin nici o probă plauzibilă și certă faptul că Anna Statnaia cunoștea despre faptul că mama ei, Alla Burlaca e în viață, nici la înaintarea cererii privind constatarea decesului, nici și la emiterea hotărârii, precum și nici la acceptarea moștenirii, primirea certificatelor de moștenitor, și nici la vânzarea bunului imobil.

În speță, Colegiul a considerat ca fiind cert faptul că la data de 19 februarie 2015, Anna Statnaia a aflat sau trebuia să afle că Alla Burlaca e în viață, deoarece la această dată soțul Annei Statnaia, Alexandr Statnîi a primit un transfer bănesc de la Alla Burlaca (f.d. 165, vol. I). Celelalte transferuri bănești sunt efectuate ulterior datei de 19 februarie 2015 (f.d. 164, 166-170, vol. I). Aceste transferuri bănești confirmă faptul că după 19 februarie 2015 Alla Burlaca întreține relații cu familia Statnîi și cunoștea despre faptul că fiica ei Anna Statnaia împreună cu familia a trecut cu traiul în or. Orenburg, Federația Rusă, fapt confirmat și de către acestea în cadrul ședinței de judecată. Dar transferurile date nu confirmă faptul că Anna Statnaia până la data de 19 februarie 2015 cunoștea despre faptul că mama sa Alla Burlaca e în viață.

Totodată, Colegiul a menționat că, deși la moment legislația prevede reluarea procedurii succesoriale și retragerea certificatului de moștenitor - art. 2558 alin. (2) Cod civil, norma dată nu este aplicabilă în speță, fiind adoptată după finalizarea procedurii succesoriale din speță, or, legislația care era în vigoare la data eliberării certificatelor de moștenitor nr. 6845 și nr.6846 din 08 septembrie 2014, nu prevedea dreptul notarului de a relua procedura succesorală și de a retrage certificatul de moștenitor.

Drept urmare a celor expuse mai sus Colegiul civil ajuns la concluzia de a anula certificatele de moștenitor nr. 6845 și nr.6846 din 08 septembrie 2014 eliberate de notarul public Aliona Guzun pe numele Annei Statnaia.

În contextul pretenției formulate de Alla Burlaca privind declararea nulității contractului de vânzare-cumpărare nr. 6973 a apartamentul nr. 13, situat în or. Briceni, str. XXXXX, nr. cadastral XXXXX.225.02.013, încheiat la 12 septembrie 2014 între Anna Statnaia, ca vânzător, și Olga Popova, ca cumpărător, autentificat la notarul public Guzun Aliona, Colegiul nu constată temei de nulitate al acestuia, considerând necesar de a respinge pretenția dată ca neîntemeiată.

Prin prisma art. 753 alin. (1), 195, 207 alin. (1)-(3), 216 alin. (1)-(2), 220 alin. (1) Cod civil (în redacția de până la 01.03.2019), Colegiul a menționat că sancțiunea nerespectării prevederilor legii este nulitatea absolută. Norma date prevede că sunt lovite de nulitate absolută actele juridice care contravin normelor imperative, adică acelor norme care prescriu în mod expres o conduită obligatorie, o obligație de la care subiectul nu se poate sustrage sau n-o poate ocoli (norme onerative), sau care, prin dispoziția lor, interzic săvârșirea unor acțiuni (norme prohibitive). De asemenea întrucât norma dată are ca finalitate ocrotirea valorilor fundamentale ale societății și a fost instituită în interes general, sancțiunea pentru încheierea actelor juridice care contravin ordinii publice sau bunelor moravuri la fel este nulitatea absolută.

Astfel, orice persoană care are un interes născut poate solicita nulitatea actului juridic la caz a contractului de vânzare-cumpărare, care poate fi recunoscut nul în baza temeiurilor de nulitate comune tuturor actelor juridice, cum ar fi: incapacitatea de a încheia acte juridice, viciile de consimțământ, cauză sau obiect

ilicite, lipsa formei cerute de lege pentru validitatea actului, actul contravine vădit ordinii publice sau bunelor moravuri etc.

Având la bază dispoziția legală citată, care instituie noțiunea de contract de vânzare-cumpărare, instanța de apel remarcă că legiuitorul a prevăzut că actele juridice de înstrăinare sunt valabile, dacă au fost încheiate cu respectarea legilor în vigoare la data înstrăinării și cu bună-credință.

În coroborare cu dispozițiile citate, Colegiul a reținut incontestabil faptul că părțile contractante și-au exteriorizat/ exprimat voința de a încheia contractul de vânzare-cumpărare prin aplicarea semnăturilor pe contract, pe procură.

În acest context, Colegiul a remarcat că din obligația vânzătorului de a preda bunul rezultă, că vânzătorul trebuie să fie proprietarul bunului și, odată cu predarea bunului să transmită și dreptul de proprietate asupra lui, fapt ce s-a realizat prin înregistrarea contractului de vânzare-cumpărare a apartamentului în Registrul bunurilor imobile de prezenții proprietari.

În circumstanțele date, instanța nu a constatat careva temei de nulitate absolută a contractului de vânzare-cumpărare: incapacitatea de a încheia acte juridice, viciile de consimțământ, cauză sau obiect ilicite, lipsa formei cerute de lege pentru validitatea actului, actul contravine vădit ordinii publice sau bunelor moravuri.

Ceea ce ține de netemeinicia acțiunii privind nulitatea relativă a contractului vizat, Colegiul a învederat prevederilor art. 228 alin. (1) Cod civil (în redacția până la 01.03.2019), indicând că dolul constă în ducerea în eroare a unei persoane prin mijloace dolosive sau viclene pentru a o determina să încheie un act juridic. Având în vedere că dolul este o eroare provocată, instanța a apreciat că odată dovedit acesta ar conduce la reținerea cauzei false a actului juridic.

Totodată, a specificat că pentru ca dolul să fie temei de anulare a actului juridic este necesar ca eroarea să fie determinantă pentru încheierea actului juridic, adică mijloacele viclene utilizate de una dintre părți să fie de așa natură, încât să fie evident că fără aceste mijloace, cealaltă parte n-ar fi încheiat actul. Este necesar ca mijloacele dolosive să prezinte o anumită gravitate pentru a putea produce efectele unui viciu de consimțământ.

Mai mult, Colegiul a reținut că pentru a declara nul contractul de vânzare-cumpărare nr. 6973 din 12 septembrie 2014 încheiat între părți, Alla Burlaca urma să dovedească reaua-credință a dobânditorului-cumpărător Olga Popova, însă în speță astfel de probe nu au fost prezentate, subsecvent fiind neîntemeiate și celelalte pretenții.

La 06 august 2022, Anna Statnaia, reprezentată de avocatul Dragoș Chetaru, a declarat recurs, prin care a solicitat casarea parțială a deciziei instanței de apel cu emiterea unei noi hotărâri de respingere integrală a acțiunii.

În motivarea recursului s-a indicat că instanța de apel la examinarea cauzei a încălcat esențial și a aplicat eronat normele de drept procedural și material, ceea ce a dus la adoptarea unei soluții neîntemeiate.

Totodată, s-au invocat aceleași argumente și circumstanțe factologice care au fost invocate pe parcursul examinării cauzei în instanțele ierarhic inferioare.

La 05 septembrie 2022, Alla Burlaca, reprezentată de avocatul Vasile Istratii, a declarat recurs, prin care a solicitat casarea parțială a deciziei instanței de apel cu emiterea unei noi hotărâri de admitere integrală a acțiunii.

În motivarea recursului s-a indicat că instanța de apel la examinarea cauzei a încălcat esențial și a aplicat eronat normele de drept procedural și material, ceea ce a dus la adoptarea unei soluții neîntemeiate.

Totodată, s-au invocat aceleași argumente și circumstanțe factologice care au fost invocate pe parcursul examinării cauzei în instanțele ierarhic inferioare.

În contextul prevederilor art. 434 alin. (1) Cod de procedură civilă, recursul se declară în termen de 2 luni de la data comunicării hotărârii sau a deciziei integrale, dacă legea nu prevede altfel.

Curtea de Apel Bălți a pronunțat decizia contestată la 24 mai 2022 și a expedit-o participanților la proces la 12 iulie 2022, fapt confirmat prin scrisoarea de expediere (f.d. 164, Vol. II), astfel, recursurile declarate la data de 06 august 2022 și la 05 septembrie 2022, sunt în termen.

Prin prisma art. 439 alin. (2) din Codul de procedură civilă, la 22 septembrie 2022 și la 18 octombrie 2022, instanța de recurs a comunicat intimaților recursurile, informând despre necesitatea depunerii referinței.

Astfel, la 18 octombrie 2022, Alla Burlaca, reprezentată de avocatul Vasile Istratii, a depus referință, în care și-a expus opinia vis-à-vis de recursul declarat de Anna Statnaia.

La 25 noiembrie 2022, Anna Statnaia, reprezentată de avocatul Dragoș Chetraru, a depus referință, în care și-a expus opinia vis-à-vis de recursul declarat de Alla Burlaca.

La 30 noiembrie 2022, Alexandr Lunga și Olga Popova, reprezentați de avocatul Angela Gherasim, a depus referință, în care și-a expus opinia vis-à-vis de recursurile declarate.

În conformitate cu art. 441 Cod de procedură civilă, în cazul în care recursul este considerat admisibil, un complet din 5 judecători examinează fondul recursului.

Prin încheierea din 30 noiembrie 2022 a Curții Supreme de Justiție completul din 3 judecători a considerat recursurile admisibile și a decis examinarea acestora în fond de un complet din 5 judecători.

În conformitate cu art. 442 alin. (1) Cod de procedură civilă, judecând recursul declarat împotriva deciziei date în apel, instanța verifică, în limitele invocate în recurs și în baza referinței depuse de către intimat, legalitatea hotărârii atacate, fără a administra noi dovezi.

În conformitate cu art. 444 Cod de procedură civilă, recursul se examinează fără înștiințarea participanților la proces.

Studiind materialele dosarului, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar de a admite recursurile, de a casa decizia instanței de apel și a restitui cauza spre rejudecare în instanța de apel din considerentele ce urmează.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c) Codul de procedură civilă, instanța, după ce judecă recursul, este în drept să admită recursul, să caseze integral decizia instanței de apel și să trimită cauza spre rejudecare în instanța de apel în toate cazurile în care eroarea judiciară nu poate fi corectată de către instanța de recurs.

Colegiul judiciar consideră necesar să menționeze că nu va formula un răspuns detaliat pentru fiecare argument al recurenților, ci va analiza doar motivele decisive pentru soluționarea prezentei cauze (a se vedea cauza Garda Ruiz vs

Spania (Marea Cameră), 21 ianuarie 1999, parag. 26; *Moreira Ferreira vs Portugalia* (nr. 2) (Marea Cameră); 11 iulie 2017, parag. 84, 98).

În vederea respectării articolului 432 alin. (5) din Codul de procedură civilă, Colegiul lărgit nu a identificat niciun indiciu care, la prima vedere, ar putea ridica probleme de drept specificate la alin. (3) din articolul citat. Mai mult, recurenții nu au prezentat obiecții în privința acestui aspect procedural.

Esența articolelor 432 și 442 alin. (1) din Codul de procedură civilă oferă instanței de recurs competența de a efectua un control al legalității deciziei atacate, nu și a temeiniciei acesteia. Astfel, se vor reține circumstanțele de fapt, privite în ansamblu, care au fost prezentate de părți și stabilite de instanțele de judecată în fazele procesual anterioare, cu excepția situației în care constatările lor pot fi considerate arbitrare sau vădit nerezonabile.

În conformitate cu art. 432 alin. (4) Cod de procedură civilă, săvârșirea altor încălcări decât cele indicate la alin. (3) constituie temei de declarare a recursului doar în cazul și în măsura în care acestea au dus sau ar fi putut duce la soluționarea greșită a cauzei sau în cazul în care instanța de recurs consideră că aprecierea probelor de către instanța judecătorească a fost arbitrară, sau în cazul în care erorile comise au dus la încălcarea drepturilor și libertăților fundamentale ale omului.

În conformitate cu art. 118 alin. (3) Cod de procedură civilă, circumstanțele care au importanță pentru soluționarea justă a cauzei sunt determinate definitiv de instanța judecătorească pornind de la pretențiile și obiecțiile părților și ale altor participanți la proces, precum și de la normele de drept material și procedural ce urmează a fi aplicate.

Art. 239 Cod de procedură civilă, statuează că hotărârea judecătorească trebuie să fie legală și întemeiată. Instanța își întemeiază hotărârea numai pe circumstanțele constatate nemijlocit de instanță și pe probele cercetate în ședință de judecată.

În sensul art. 240 alin. (3) Cod de procedură civilă, instanța judecătorească adoptă hotărârea în limitele pretențiilor înaintate de reclamant.

În conformitate cu art. 373 alin. (1), (2), (5) Cod de procedură civilă, instanța de apel verifică, în limitele cererii de apel, ale referințelor și obiecțiilor înaintate, legalitatea și temeinicia hotărârii atacate în ceea ce privește constatarea circumstanțelor de fapt și aplicarea legii în primă instanță. În limitele apelului, instanța de apel verifică circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei, apreciază probele din dosar și cele prezentate suplimentar în instanța de apel de către participanții la proces. Instanța de apel este obligată să se pronunțe asupra tuturor motivelor invocate în apel.

În debut, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție consideră necesar a menționa că instanța de apel adoptând soluția pe caz, nu a verificat circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, nu a elucidat toate circumstanțele esențiale ale cauzei, ceea ce a dus la adoptarea unei soluții premature, prin ce se impune casarea deciziei cu trimiterea acesteia spre rejudecare în instanța de apel.

Din recursurile declarate rezultă că recurenții își exprimă dezacordul cu soluția adoptată de către instanța de apel, invocând că concluziile instanței sunt în contradicție cu materialele cauzei, precum și contradictorii, mai mult fără a se expune asupra tuturor argumentelor din apel.

Astfel, Colegiul învederează că înaintând acțiune în instanță împotriva Annei Statnaia, Olgăi Popova și lui Alexandr Lunga, intervenient accesoriu Aliona Guzun, Alla Burlaca a solicitat a declara nul contractul vânzare-cumpărare nr. 6973 din 12 septembrie 2014 încheiat între Anna Statnaia, ca vânzător, și Olga Popova, ca cumpărător, care a avut ca obiect apartamentul nr. 13, cu nr. cadastral XXXXX.225.02.013, situat în or. Briceni, str. XXXXX, a încasa de la pârâți în mod solidar, prejudiciu moral în sumă de 50 000 de lei și cheltuielile de asistență juridică în sumă de 4 000 de lei, a anula certificatul de moștenitor înregistrat cu nr. 6845 din 09 septembrie 2014 și certificatul de moștenitor înregistrat cu nr. 6846 din 08 septembrie 2015; a încasa de la pârâții în mod solidar suma de 13 600 de lei cu titlu de cheltuieli suportate pentru chirie; a încasa taxa de stata în mărime de 408 lei.

Fiind investită cu examinarea prezentei cauze, prima instanță prin hotărârea din 07 septembrie 2021 a admis parțial acțiunea înaintată de Alla Burlaca. A declarat ca lovit de nulitate absolută contractul de vânzare-cumpărare a apartamentului nr. 13, din or. Briceni, str. XXXXX, cu nr. cadastral XXXXX.225.02.013, încheiat la 12 septembrie 2014 între Anna Statnaia, ca vânzător, Olga Popova, ca cumpărător, autentificat notarial sub nr. 6973, aducând părțile în pozițiile inițiale. A încasat în mod solidar de la Anna Statnaia, Olga Popova și Alexandr Lunga în beneficiul Allei Burlaca cheltuieli de judecată în sumă totală de 4 100 de lei. În rest, cerințele au fost respinse ca neîntemeiate.

Verificând legalitatea hotărârii primei instanțe, Curtea de Apel Bălți prin decizia din 24 mai 2022 a admis apelurile declarate de Alla Burlaca, Anna Statnaia, Olga Popova și Alexandr Lunga. A casat integral hotărârea din 07 septembrie 2021 a Judecătorei Edineț, sediul Central și a emis o hotărâre nouă după cum urmează: a admis în parte cererea de chemare în judecată depusă de Alla Burlaca împotriva Annei Statnaia, Olgăi Popova și lui Alexandr Lunga, intervenient accesoriu Aliona Guzun cu privire la anularea certificatelor de moștenitor; constatarea nulității contractului de vânzare-cumpărare; încasarea în mod solidar a prejudiciului material, moral și cheltuielilor de judecată. A anulat certificatele de moștenitor nr. 6845 și nr. 6846 din 08 septembrie 2014 eliberate de notarul public Guzun Aliona pe numele Annei Statnaia. A încasat de la Anna Statnaia în beneficiul Allei Burlaca cheltuielile de judecată în cuantum de 1 350 de lei. În rest acțiunea formulată de Alla Burlaca a fost respinsă ca fiind neîntemeiată.

Așadar, Colegiul menționează că la examinarea cauzei instanța de apel a dat apreciere defectuoasă în cumul a probelor prezentate, mai mult nu s-a expus asupra tuturor argumentelor apelanților.

În speță, Colegiul reține că conform certificatului din Registrul bunurilor imobile, la situația din 10 decembrie 2002, bunul imobil - apartamentul nr. 13 din or. Briceni, str. XXXXX, nr. cadastral XXXXX.225.02.013, aparținea cu drept de proprietate Mariei Burlaca, Annei Statnaia și Allei Burlaca, cu cota-parte a câte 1.0 din apartament (f.d. 5, Vol. I) fiind coproprietari devălmași.

Totodată, conform certificatelor cu privire la dreptul de proprietate asupra cotei-părți din proprietatea comună în devălmășie nr. 6843 și 6844 din 08 septembrie 2014 se atestă că Anna Statnaia, Alla Burlaca și Maria Burlaca erau coproprietari ai bunul proprietate comună pe cote-părți - apartamentul nr. 13 din or. Briceni, str. XXXXX, nr. cadastral XXXXX.225.02.013, revenindu-le a câte 1/3 cotă-parte, fiecareia (f.d. 115-116, Vol. II).

Se mai reține că conform certificatului de deces nr. DC-V 0107861 din 11 ianuarie 2022, Maria Burlaca a decedat la data de 10 ianuarie 2002 (f.d. 119, Vol. II).

De altfel, prin hotărârea din 04 februarie 2014 a Judecătoriei Briceni, Alla Burlaca a fost declarată decedată, fiind considerată ziua decesului, ziua la care hotărârea judecătorească privind declararea decesului a rămas definitivă (f.d. 6, Vol. I).

Conform certificatului de deces eliberat la 11 martie 2014 (anulat ulterior) s-a înregistrat data decesului Allei Burlaca ca fiind 06 martie 2014.

Prin hotărârea din 08 mai 2014 a Judecătoriei Briceni s-a constatat faptul acceptării de către Alla Burlaca a succesiunii deschise după decesul mamei sale - Maria Burlaca, formată din 1/3 cotă-parte din apartamentul nr. 14 din or. Briceni, str. XXXXX, nr. cadastral XXXXX.225.02.013. Totodată s-a constatat faptul acceptării de către Anna Statnaia a succesiunii după decesul mamei Alla Burlaca, formată din 1/3 cota-parte din apartamentul nr. 14 din or. Briceni, str. XXXXX, nr. cadastral XXXXX.225.02.013 (f.d. 127, Vol. II).

Ca urmare, la data 08 septembrie 2014, notarul public Aliona Guzun a eliberat certificatele de moștenitor legal, înregistrate cu nr. 6846 și nr. 6845, prin care a atestat că moștenitor al averii Allei Burlaca, decedată la 06 martie 2014, este fiica Anna Statnaia, iar bunurile succesoriale pentru care s-a eliberat certificatul dat, constituie 1/3 cotă-parte din imobilul situat în or. Briceni, str. XXXXX, ap. 13, în total 2/3 cote-părți (f.d. 113-114, Vol. II).

Prin hotărârea din 12 septembrie 2019 a Judecătoriei Edineț, sediul Briceni s-a anulat hotărârea din 04 februarie 2014 a Judecătoriei Briceni prin care Alla Burlaca a fost declarată decedată (f.d. 8, Vol. I).

În continuare, Colegiul reține că la 12 septembrie 2014, Ana Statnaia, reprezentată în baza procurii nr. 5117 din 24 iunie 2014 de către Alexandr Lunga, ca vânzător, și Olga Popova, ca cumpărător, au încheiat contractul de vânzare-cumpărare a bunului imobil, apartamentul nr. 13 din str. XXXXX, or. Briceni, nr. cadastral XXXXX.225.02.013.

Precum denotă actele cauzei, recurenta Alla Burlaca a considerat neîntemeiată decizia instanței de apel în partea respingerii cerinței de declarare a nulității contractului de vânzare-cumpărare din 12 septembrie 2014, autentificat de notarul Aliona Guzun, înregistrat cu nr. 6973, deoarece la încheierea acestuia atât reprezentantul vânzătorului cât și cumpărătorul au avut un comportament dolosiv.

Cu referire la acest aspect, Colegiul învederează că instanța de apel a indicat precum că la caz nu au fost prezentate probe ce bar confirma dolul sau reaua credință a cumpărătorului la încheierea contractului de vânzare-cumpărare.

Or, instanța de recurs ține să învedereze că această concluzie este una eronată, în situația în care contractul de vânzare-cumpărare din 12 septembrie 2014, a fost semnat de către Alexandr Lunga în baza procurii nr. 5117 din 24 iunie 2014 de către, ca vânzător, și Olga Popova, ca cumpărător, iar conform Extrasului din Registrul bunurilor imobile la moment proprietari ai apartamentului nr. 13 din str. XXXXX, or. Briceni, nr. cadastral XXXXX.225.02.013 sunt Olga Popova și Alexandr Lunga (f.d. 5, verso, Vol. I).

Situația descrisă a fost lăsată fără apreciere de către instanța de apel, necâtînd la faptul că conform contractului de vânzare-cumpărare din 12 septembrie 2014 cumpărător este Olga Popova, iar conform extrasului din Registrul bunurilor

imobile, proprietari sunt Olga Popova și Alexandr Lunga, astfel, nefiind posibil de afirmat că actualii proprietari au acționat cu bună credință la încheierea tranzacției.

Mai mult, instanța de apel a lăsat fără apreciere declarațiile Annei Statnaia care a explicat că personal ea nu s-a adresat cu cerere privind declararea persoanei decedate, de această procedură s-a ocupat avocatul, contractul de vânzare-cumpărare a fost perfectat de avocat cu Alexandr Lunga, ea a semnat acte care erau în limba de stat, pe care nu o posedă.

De altfel, faptul dat se dovedește și prin declarațiile reprezentantului lui Alexandr Lunga și Olgăi Popova, avocatul Angela Gherasim, din procesul-verbal al ședinței de judecată 19 aprilie 2022 (f.d. 148, Vol. I) din care se constată că intenția întocmirii contractului de vânzare-cumpărare a apartamentului a fost încă din anul 2011 și s-a dat cu titlu de arvună suma de 1 000 de euro de către Alexandr Lunga, care închiria apartamentul, și Anna Statnaia urma să întreprindă acțiuni pentru a vinde apartamentul în întregime deoarece nu era unicul proprietar.

Prin urmare, Colegiul constată că instanța de apel la adoptarea soluției ca urmare a examinării superficiale a cauzei deduse judecării, neîntemeiat a concluzionat în sensul că la caz nu se dovedește reaua credință, contrar celor expuse supra.

Reieșind din cele relatate, în speță, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție învederează că instanța de apel a adoptat decizia prematur, fără o apreciere a argumentelor și probelor invocate atât de partea apelantă cât și de partea intimată în coroborare cu cumul de probe prezent la dosar, iar faptul dat indică incontestabil la încălcarea de către instanța de apel a normelor de drept procedural, precum și la examinarea superficială și evazivă atât a apelului, cât și a cauzei deduse judecării, fără a fi verificată, în condițiile legii, legalitatea hotărârii contestate.

În atare condiții, instanța ierarhic inferioară avea obligația rezultând din prevederile art. 373 alin. (2) Cod de procedură civilă, de a verifica circumstanțele și raporturile juridice stabilite în hotărârea primei instanțe, precum și cele care nu au fost stabilite, dar care au importanță pentru soluționarea cauzei. Mai mult, instanța de apel era obligată de a da un răspuns cert referitor la relevanța unui înscris sau altuia. Or, instanța de judecată este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele, rezultând din prevederile art. 130 alin. (4) Cod de procedură civilă.

În cazul în care instanța de judecată se abține de a da un răspuns special și explicit în cele mai importante întrebări, fără a acorda părții care a formulat-o posibilitatea de a ști dacă acest mijloc de apărare a fost neglijat sau respins, acest fapt se va considera o încălcare a art. 6 § 1 CEDO (cauza Hiro Balani vs. Spania, 1994). CEDO reiterează că, deși articolul 6 § 1 obligă instanțele să își motiveze hotărârile, acesta nu poate fi interpretat ca impunând un răspuns detaliat pentru fiecare argument (Van de Hurk împotriva Țărilor de Jos, 19 aprilie 1994, pct. 61, seria A nr. 288). Instanțele trebuie să răspundă la argumentele esențiale ale părților, dar măsura în care se aplică această obligație poate varia în funcție de natura hotărârii și, prin urmare, trebuie apreciată în baza circumstanțelor cauzei (Hiro Balani împotriva Spaniei, 9 decembrie 1994, pct. 27).

Tot aici, este de menționat că în cadrul soluționării cauzei, probele din dosar se cercetează doar în ansamblul și în interconexiunea acestora, or, instanța de

judecată este obligată să reflecte în hotărâre motivele concluziilor sale privind admiterea unor probe și respingerea altor probe, precum și argumentarea preferinței unor probe față de altele.

În conformitate art. 390 alin. (1) lit. e), f) Cod de procedură civilă, decizia instanței de apel trebuie să conțină motivele concluziilor instanței de apel și referirea la legea guvernantă și concluziile instanței de apel în urma examinării apelului.

În sensul art. 6 CEDO, instanțele de judecată trebuie să indice, cu suficientă claritate, motivele pe care se întemeiază hotărârile, iar având în vedere caracterul determinant al concluziilor sale, noțiunile ce implică o apreciere a faptelor supuse examinării. CEDO, în cauza *Suominen vs. Finlanda*, a reținut că „... o funcție a unei decizii motivate este să demonstreze părților că ele au fost auzite. Mai mult ca atât, o hotărâre motivată oferă părții posibilitatea să o conteste, precum și posibilitatea de a revedea decizia de către instanța de recurs. Doar prin adoptarea unei decizii motivate poate avea loc un control public a administrării justiției”.

Totodată, în cauza *Van de Hurk v. Olandei*, hotărârea din 19 aprilie 1994, și cauza *Dulaurans v. Franței*, Hotărârea din 21 martie 2000, paragraful 33, CEDO a statuat că dreptul la un proces echitabil nu poate fi considerat efectiv decât dacă cererile și observațiile părților sunt într-adevăr „auzite”, adică examinate conform normelor de procedură de către tribunalul sesizat.

Altfel spus, art. 6 impune „tribunalului” obligația de a proceda la o examinare efectivă a mijloacelor, argumentelor și al elementelor de probă ale părților, cel puțin pentru a le aprecia relevanța”. CEDO nu își propune să garanteze drepturi teoretice sau iluzorii, ci drepturi concrete și efective (cauza *Artico v. Italiei*, Hotărârea din 13 mai 1980, seria A nr. 37, p. 16, paragraful 33).

Prin urmare, instanța de apel nu și-a executat în deplină măsură obligația legală de a motiva hotărârea adoptată.

Dreptul de a fi auzit, a fost încălcat, or dreptul în cauză include nu doar posibilitatea de a aduce argumente instanței, dar de asemenea o obligație corespunzătoare a instanței de a arăta, în motivarea sa, motivele pentru care anumite argumente au fost acceptate sau respinse, ceea ce nu a fost îndeplinit de instanța de apel.

În consecință, Colegiul, verificând conținutul deciziei contestate, în raport cu materialele dosarului, argumentele invocate în recurs, conchide că instanța de apel, s-a referit în mod declarativ la normele dreptului material pe care le-a considerat aplicabile speței, fără să se expună asupra circumstanțelor concrete ale cauzei și probelor administrate în cadrul judecării cauzei pe care se întemeiază concluziile privitoare la aceste circumstanțe și fără a indica motivele pentru care anumite argumente invocate de părți nu au fost reținute, nefiind nici supuse aprecierii.

Este de menționat că actul judecătoresc trebuie să corespundă tuturor normelor de drept, să fie clar, înțeles de părțile implicate în litigiu și să răspundă în mod sigur și expres la toate cererile și obiecțiile formulate de către părți.

Mai mult, hotărârea trebuie să se fondeze pe lege, trebuie să rezolve, într-o manieră certă, explicit sau implicit, toate cererile invocate de părți, conform principiului nr. 6 al Recomandării nr. 5 din 1984, adoptată la de Comitetul Miniștrilor al Consiliului European, privind principiile de procedură civilă menite pentru ameliorarea funcționării justiției, ceea ce în speță lipsește.

Or, în sensul principiului procesului echitabil, garantat de art. 6 CEDO, motivarea hotărârilor este o garanție pentru părți că cererile lor au fost analizate cu atenție și oferă posibilitatea exercitării controlului judiciar.

Analiza pe care judecătorul o face în legătură cu motivele de fapt și de drept care i-au format convingerea, în sensul unei anumite soluții trebuie să fie clară și simplă, precisă, concisă și fermă, să aibă putere de convingere. Nemotivarea hotărârii sau o motivare necorespunzătoare vor atrage casarea ei.

Din considerentele menționate, pornind de la faptul că această eroare admisă la judecarea cauzei în instanța ierarhic inferioară nu poate fi corectată de instanța de recurs, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție ajunge la concluzia de a admite recursul și a casa integral decizia instanței de apel, cu trimiterea cauzei la rejudecare în instanța de apel, în alt complet de judecată.

La rejudecarea cauzei, instanța de apel, pentru a concluziona sub aspectul temeiniciei/ netemeiniciei acțiunii, urmează să verifice cerințele prin prisma argumentelor și probelor atât a părții reclamante, cât și a părții pârâte, rezultând din prevederile art. 130 alin. (1) Cod de procedură civilă, conform cărora instanța judecătorească apreciază probele după intima ei convingere, bazată pe cercetarea multiaspectuală, completă, nepărtinitoare și nemijlocită a tuturor probelor din dosar în ansamblul și interconexiunea lor, călăuzindu-se de lege, ca în consecință soluția adoptată să fie certă și coerentă. Caracterul peremptoriu al concluziei instanței de judecată, urmează a fi stabilit în coraport cu circumstanțele cauzei, probele administrate și cercetate și normele de drept material aplicabile raportului litigios.

În conformitate cu art. 445 alin. (1) lit. c), art. 445 alin. (3) Cod de procedură civilă, Colegiul civil, comercial și de contencios administrativ lărgit al Curții Supreme de Justiție,

d e c i d e :

Se admit recursurile declarate de Anna Statnaia, reprezentată de avocatul Dragoș Chetraru, și de Alla Burlaca, reprezentată de avocatul Vasile Istratii.

Se casează decizia din 24 mai 2022 a Curții de Apel Bălți, în cauza civilă, la cererea de chemare în judecată depusă de Alla Burlaca împotriva Annei Statnaia, Olgăi Popova și lui Alexandr Lunga, intervenient accesoriu Aliona Guzun cu privire la constatarea nulității actelor juridice, încasarea în mod solidar a prejudiciului material și moral, și cheltuielilor de judecată, cu trimiterea cauzei spre rejudecare la Curtea de Apel Bălți, în alt complet de judecată.

Decizia nu se supune niciunei căi de atac.

Președintele ședinței,
judecătorul

Svetlana Filincova

judecătorii

Maria Ghervas

Dumitru Mardari

Victor Burduh

Galina Stratulat